

Psykiatri og misbrug

KKR's Faglige Symposium

21.08.2019, Ringsted Kongrescenter

Jesper Pedersen
ledende overlæge, phd
Børne- og Ungdomspsykiatrisk Afdeling
Dorthe Juul Lorenz
vicedirektør
Psykiatrien, Region Sjælland

Definitioner – mental sundhed og misbrug

Hvad er mental sundhed?

Mental sundhed handler om at trives, at kunne udfolde sine evner, at kunne håndtere dagligdags udfordringer og stress samt indgå i fællesskaber med andre mennesker

(Kilde WHO)

Mental sundhed er en central del af det brede sundhedsbegreb

Hvad er misbrug?

Et forbrug af rusmidler, der har et omfang og sker på en måde, at det medfører legemlige, psykologiske og/eller sociale skader for den misbrugende eller dens omgivelser (WHO, 2010).

(Kilde WHO, Socialstyrelsen)

Mental Sundhed - tabte leveår - Misbrug i tal

Der er i Danmark årligt 2400 ekstra dødsfald blandt personer med dårlig mental sundhed i forhold til personer uden dårlig mental sundhed

Der er årligt 4100 tabte leveår blandt mænd og 1900 blandt kvinder

(Sundhedsstyrelsen)

Middellevetiden blandt borgere i Danmark med psykiatriske diagnoser er 15-20 år kortere end almen befolkningen

Psykofarmakabehandling – ændret stofskifte, vægtøgning. Dårligere adgang til sundhedsydelser, højere risiko for fysisk sygdom samt forhold relateret til livsstil.

Skøn over antallet af stofmisbrugere i Danmark: 33.000 personer.

(Sundhedsstyrelsen, 2009)

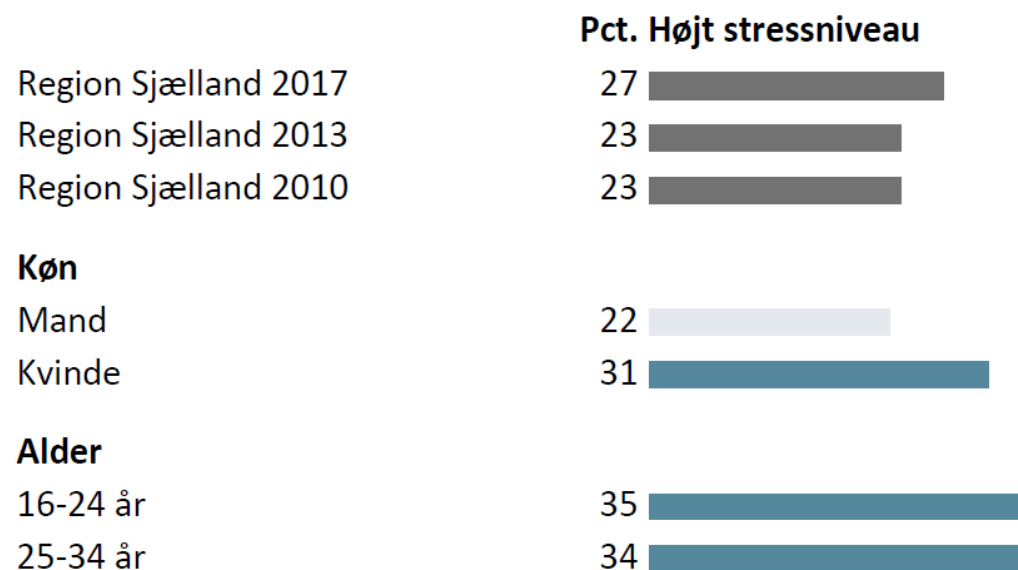
Center for Rusmiddelforskning vurderer, at antallet af stofmisbrugere til at være: 70.000-90.000 personer. Cirka 16.000 af dem er i behandling for deres misbrug.

Ca. 147.000 danskere er alkoholafhængige

(Center for Alkoholforskning)

Stress – mental sundhed

Borgere med højt stress niveau

Højt stressniveau er mest udbredt blandt:

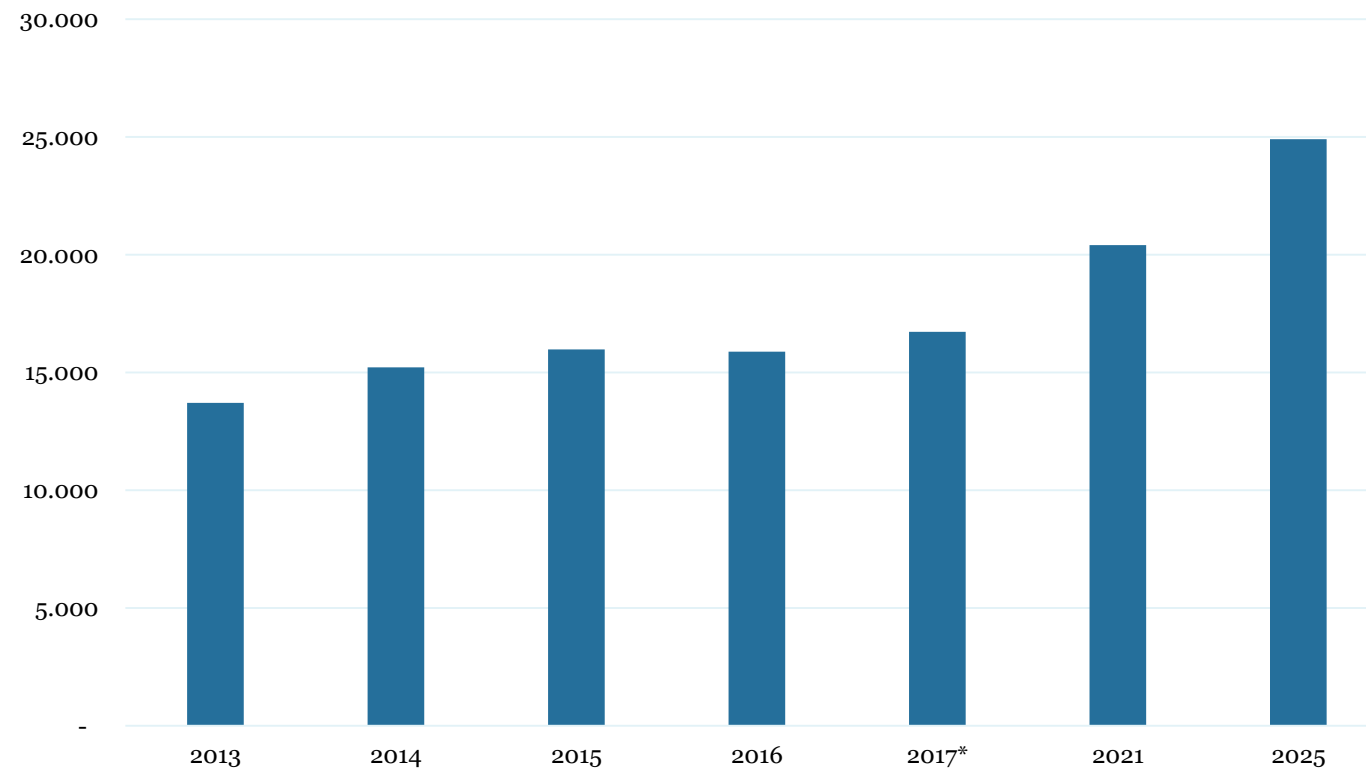
- Kvinder
- Yngre borgere
- Borgere med kortere uddannelse
- Borgere under uddannelse
- Borgere, der ikke bor sammen med en partner
- Borgere med ikke-vestlig baggrund

Siden 2013 er højt stressniveau især blevet mere udbredt blandt (data ikke vist):

- Yngre borgere
- Borgere under uddannelse
- Borgere med kort- eller kort videregående uddannelse
- Borgere, som ikke bor sammen med en partner

Voksne med psykisk sygdom Region Sjælland

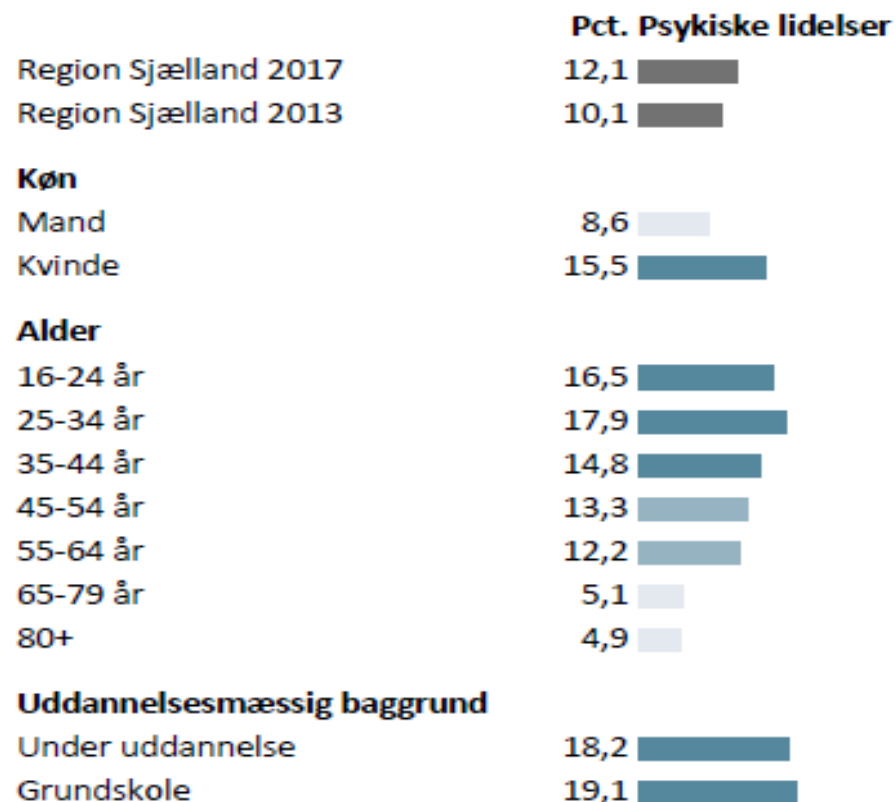
Antal personer 18-71 år med kontakt til Psykiatrien

Kilde: Patientfremskrivning Region Sjælland

Voksne med psykiske lidelser Region Sjælland

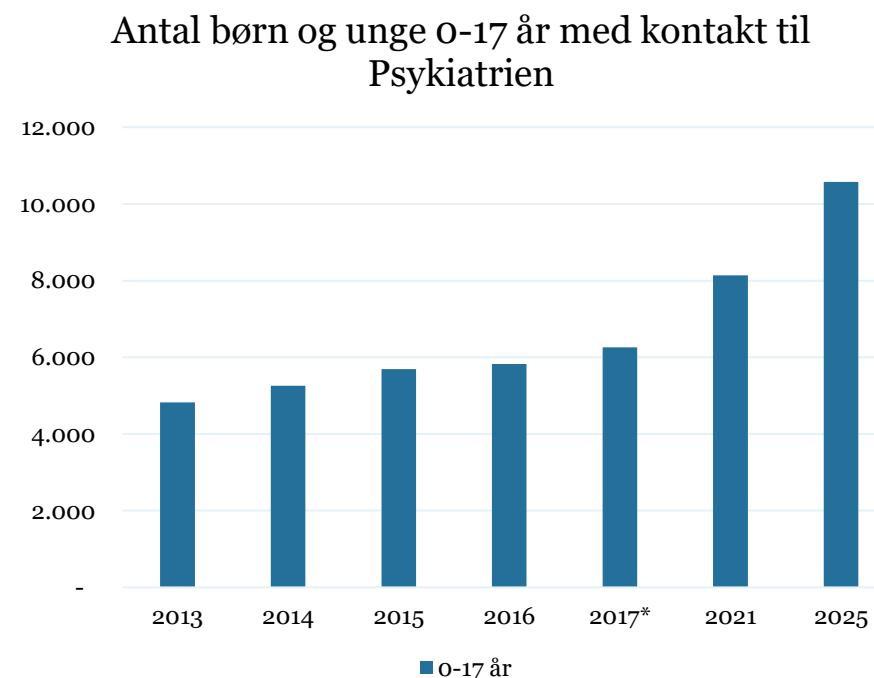

Psykiske lidelser mest udbredt blandt:

- Kvinder
- Yngre borgere
- Borgere udelukkende med grundskoleuddannelse
- Borgere, der er varigt uden for arbejdsmarkedet
- Borgere, der ikke bor sammen med en partner

Børn og unge med sindslidelser

- 30% stigning i andel af børn/unge med sindslidelser fra 2010-2017
- 4.000 flere børn/unge med sindslidelser i 2025 i forhold til 2017
- Stigende udgifter på social- og skoleområderne
- Øget pres på behandlingspsykiatri

Dårlig mental sundhed hos børn og unge

Cirka hver 5. har dagligt flere tegn på dårlig mental sundhed; de er kede af det, nervøse, føler sig uden for eller er pressede af skolearbejdet

Cirka hver 7. har været i behandling for en psykisk lidelse, inden de fylder 18 år

Børn, der ikke trives, har en større risiko for at udvikle alvorlige psykiske symptomer og sygdomme, der kan vedvare som ung og senere som voksen

Børn og unge, som tidligt eksperimenterer med alkohol og stoffer, har højere risiko for at miste tilknytning til uddannelse og arbejdsmarked

Psykisk syge mister gradvist tilknytningen til arbejdsmarked og uddannelse, op mod 5 år før de kommer i behandling for deres sygdom

Kilde: Den Nationale Sundhedsprofil 2013, Psykiatrifonden "Tal til psyken" og Sundhedsstyrelsen "Forebyggelsespakke Mental Sundhed", Danske Regioner .

Unge på kanten

41.385 Udsatte børn og unge mellem 12-22 år får mindst én social foranstaltning eller er anbragt uden for hjemmet

23.140 unge på 25 år har ikke gennemført en ungdomsuddannelse. (30 % af årgangen)

9384 unge under 29 år har stofmisbrug

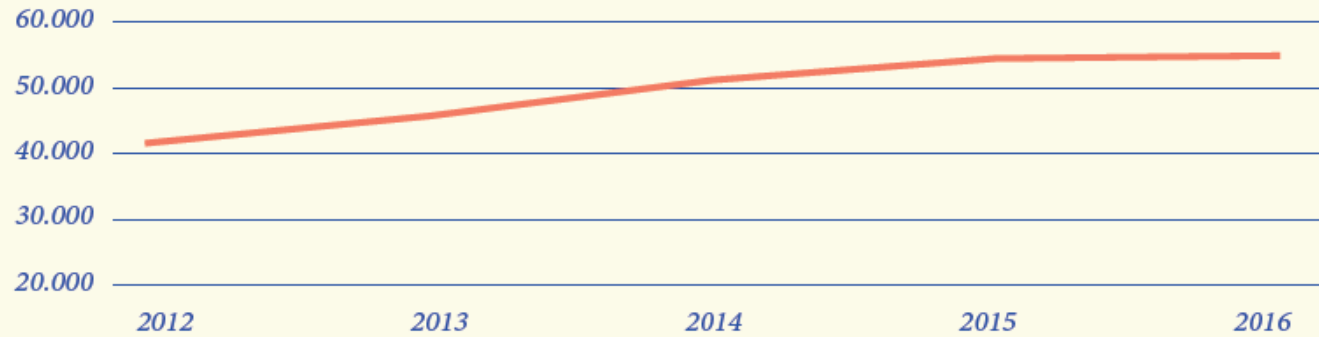
2331 unge under 30 år er hjemløse

5000 unge pr. årgang mellem 25 og 29 år har ikke været i beskæftigelse eller under uddannelse inden for de sidste 2 år

54.250 børn og unge er i behandling i psykiatrien

Unge på kanten

Et stigende antal unge modtager psykiatrisk behandling

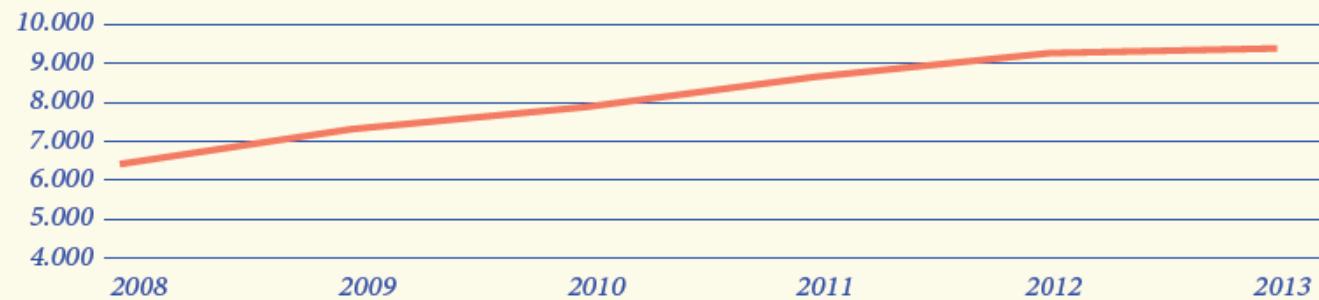

FIGUR 2: Unge mellem 14 og 30 år, der modtager behandling i psykiatrien.

KILDE — Danske Regioner: 'Benchmarking af psykiatrien', 2016.

NOTE — Behandling dækker både over ambulante behandling og indlæggelse.

Flere unge med stofmisbrug

FIGUR 3: Antal stofmisbrugere under 30 år.

KILDE — Det Nationale Forskningscenter for Velfærd: 'Kapaciteten i den sociale stofmisbrugsbehandling', 2016.

NOTE — Personer med et registreret stofmisbrug; det er ikke sikkert, at de er i misbrugsbehandling.

Sundhedsaftalen

Fokus på: *Det nære og sammenhængende sundhedsvæsen.*

Opgaver skal løbende kunne bevæge sig fra et højere specialiseringsniveau i sygehusene/Psykiatrien til kommunerne og de praktiserende læger.

”Fælles med borgeren om bedre sundhed”.

Vores ambition er, at vi sammen med borgeren benytter vores samlede ressourcer bedst muligt til at opnå bedre sundhed.

Der skal udvikles og implementeres i fællesskab, når vi i de kommende år skal realisere borgernes og sundhedsvæsenets mange potentialer, bl.a. gennem digitalisering, standardisering af fælles løsninger og mere kvalificeret brug af data.

På basis af udfordringerne for Region Sjælland er der formuleret fire fælles kommunale-regionale mål:

- Fælles om borgerens livsudfordringer
- Tryghed og mestring i eget hjem
- Effektiv forebyggelse – sunde borgere
- Mental sundhed og psykisk trivsel

Primært prioriterede indsatser i Psykiatrien- indenfor forebyggelse

- *Opsøgende arbejde omkring tidlig opsporing af psykoser*
- *Uddannelse af paramedicinere*
- *Indsats for børn af psykisk syge*
- *Forebyggelse af genindlæggelse*
- *Forebyggelse af tvang*
- *Forebyggelse og opsporing af somatisk følgesygdom*
- *Akutsamtale til pårørende*
- *BUF – visitation, Bakkehuset*
- *Helbredsprofilen*

PsykInfo, som er organiseret under Psykiatrien, laver et stort informations- og rådgivningsarbejde

PSYKINFO
– er du tæt på psykisk sygdom?

Broen til bedre sundhed

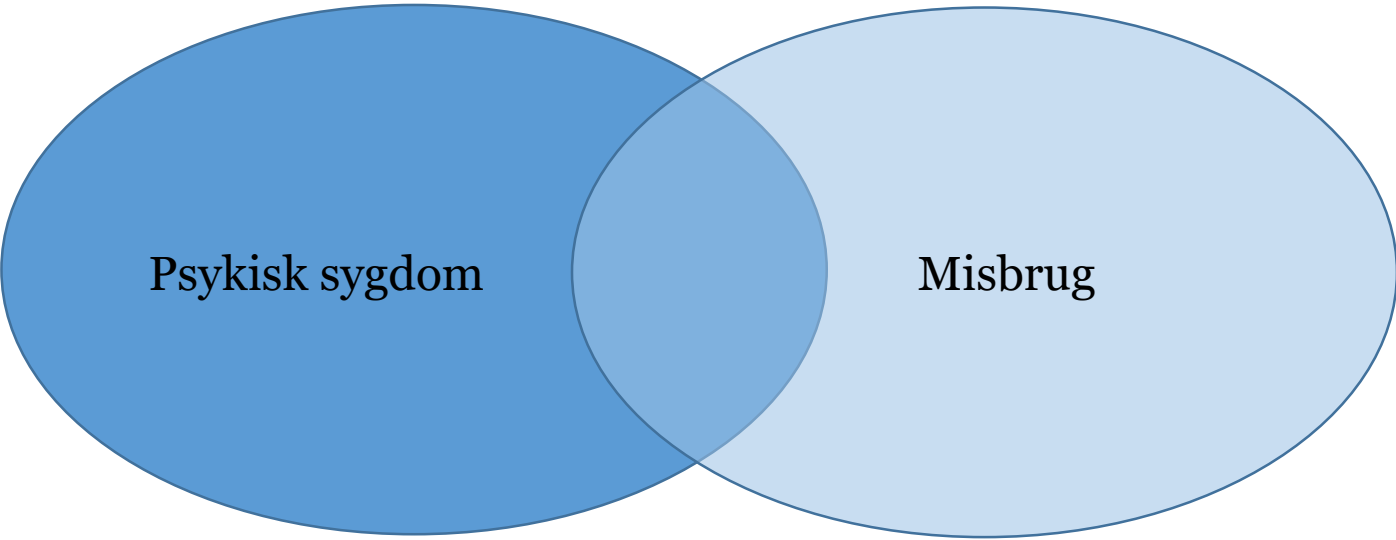
Bidrag til at løfte regionens rådgivningsfunktion til kommunerne jf. sundhedsloven §119 stk. 3.
 Fungere som partner via eksempelvis eksisterende indsatser
 Sund Uddannelse herunder – ”Hjernemad”, ”Begge hjul på jorden” m.m.
 ”Familie og Alkohol”

Triple Aim	Målområde	Programsmål	
1. Sundhed og trivsel	1.1 Middellevetid	Inden 2040 skal middellevetiden for befolkningen på Lolland-Falster være på niveau med det nationale gennemsnit.	
	1.2 Selvvurderet helbred	Andelen af den voksne befolkning på Lolland-Falster med dårligt selvvurderet helbred skal svare til det regionale niveau inden 2040.	
	1.3 Trivsel		Inden 2020 skal 90% af alle skolebørn på Lolland-Falster trives godt.
			Antallet af voksne, der oplever stress skal reduceres med 5% inden 2022.

En farlig cocktail

Dobbeltdiagnose

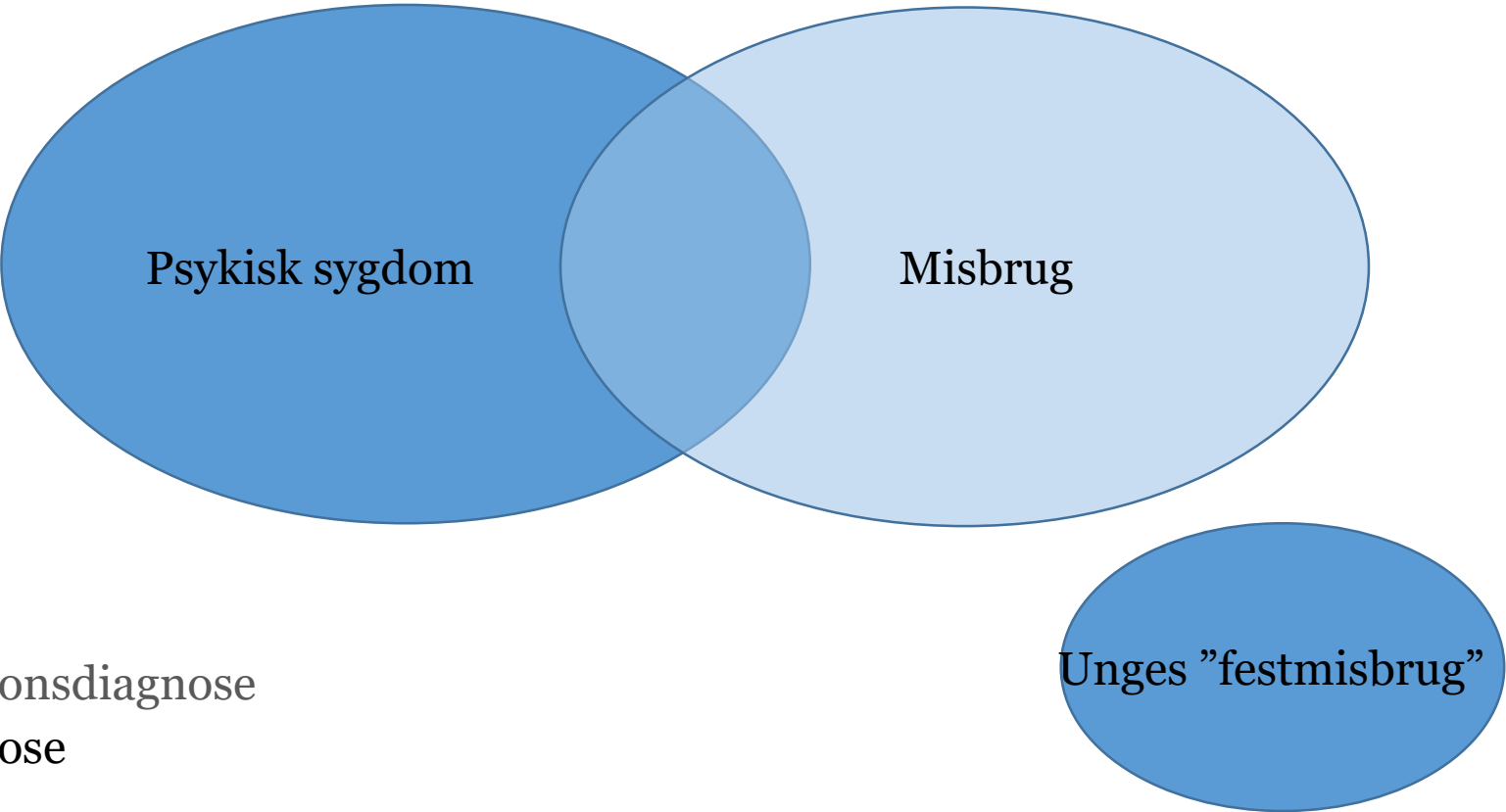

Psykiatrisk aktionsdiagnose

- Bi-diagnose

En farlig cocktail

Dobbeltdiagnose

Psykiatrisk aktionsdiagnose
• Bi-diagnose

KKR Sjælland, August 2016*

Anbefaling 11: Regionerne skal løfte deres ansvar i forhold til udredning, diagnosticering og behandling af psykiske lidelser

Regionerne skal løfte deres ansvar for udredning, diagnosticering og behandling af misbrugere med psykiske lidelser. En basisscreening i kommunalt regi er ikke i sig selv tilstrækkeligt – der skal følges op på resultaterne af screeningen i form af en egentlig udredning. Udredningen skal sikres enten i regionalt regi eller i almen praksis. Den psykiatriske behandling skal ske samtidig med misbrugsbehandlingen.

KL vil igen rette henvendelse til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse og Danske Regioner med henblik på, at regionerne løfter opgaverne. *(KL: En styrket misbrugsbehandling)*

Dobbeltdiagnoseprojektet

- for voksne over 18 år

Koordinator

- for borgere med psykisk sygdom og samtidigt misbrug

Koordinators primære opgave

Koordinator sikrer en koordineret indsats i henhold til de indgåede aftaler i den "Koordinerende indsatsplan"

Koordinator kommunikerer på tværs

Koordinator er i dialog med borger og borgers kontaktpersoner – og understøtter samarbejdet omkring borger.

Eksempelvis kan koordinator etablere en mailgruppe, der består af borgers kontaktpersoner, som gør det let at kommunikere

Koordinator tager initiativ til et opfølgende møde

Koordinator sikrer, at der tages initiativ til og afholdes opfølgende koordinationsmøde(r)

Koordinator er nysgerrig

Hvis borger eller borgers kontaktpersoner melder tilbage vedrørende afvigelser fra den koordinerende indsatsplan, så er det koordinators opgave at sørge for, at de relevante parter orienteres og får mulighed for at reagere.

Koordinator overtager ikke andres opgaver, men er nysgerrig i forhold til om de aftalte indsatser lykkes

Hvem starter den koordinerende indsatsplan – og hvem er koordinator?

Den fagprofessionelle, som bliver opmærksom på behovet for en koordineret indsats hos borger, opstarter den koordinerende indsatsplan. Den fagprofessionelle kan være ansat i psykiatrien såvel som i kommunen.

Det aftales på første koordinationsmøde, hvem der varetager opgaven som koordinator. Koordinator vil typisk være en fagprofessionel med tæt tilknytning til borger. Det kan for eksempel være borgers kontaktperson på et sengeafsnit under indlæggelse. Når borger udskrives og eksempelvis får størst kontakt til rusmiddelcentret, så vil koordinatoropgaven overgå hertil. Skift af koordinatorrolle aftales imellem borger og de to fagprofessionelle, og borgers øvrige kontaktpersoner orienteres.

HAR DU SPØRGSMÅL I FORHOLD TIL AT INDGÅ I ET FORLØB MED DEN KOORDINERENDE INDSATSPLAN:

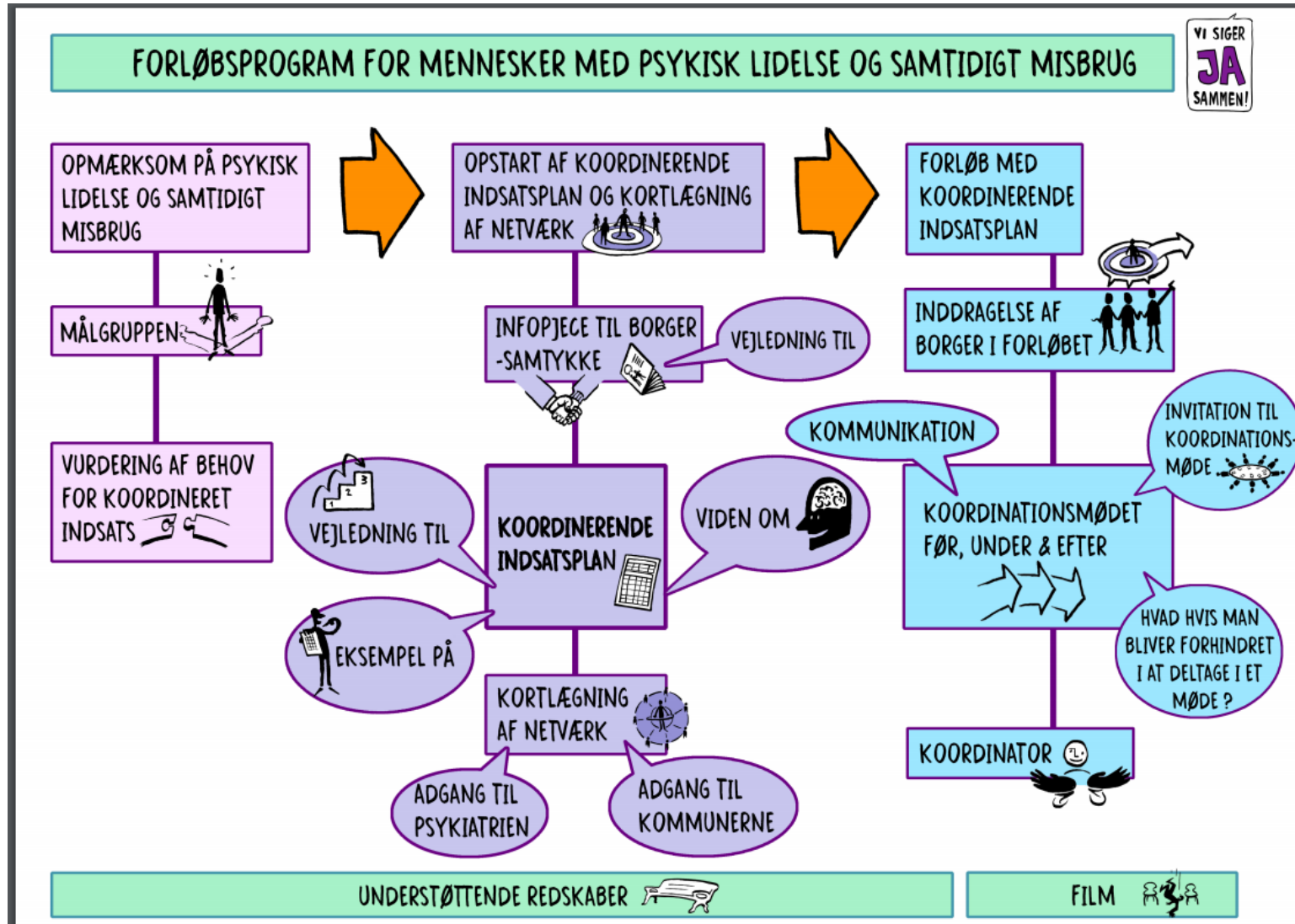
Kontakt din kontaktperson i psykiatrien eller i din kommune.

Du kan desuden se den koordinerende indsatsplan og læse mere på www.regionsjaelland.dk/dobbeltdiagnose

DIT FORLØB MED DEN KOORDINERENDE INDSATSPLAN - INFORMATIONSPJECE TIL BORGER

Forløbsprogram for mennesker med dobbeltdiagnoser

Koordinerende Indsatsplan

KKR SJÆLLAND REGION SJÆLLAND PSYKIATRIEN

Koordinerende indsatsplan Nr.

For borgere med psykisk lidelse og samtidigt misbrug

Navn:	____	Cpr. nr.:	____
Adresse:	____	Handekommune:	____
Tlf. nr.:	____	Betalingskommune:	____
E-mail:	____	Samtykke fra borger: (ft. at udarbejde koordinerende indsatsplan)	____ Ja/Nej (vælg)

Kontaktpersoner
Vis alle

Funktion	Titel og navn	Arbejdssted	Telefon nr.	E-mail
Koordinator				
☒ Ansv. for den medicinske behandling (psykiatrisk)				
☒ Ansv. for den medicinske behandling (substitution)				
☒ Ansv. for misbrugsbehandling				
☒ Socialpsykiatrien				
☒ Pårørende				
☒ Praktiserende læge				
☒ Visitator				
☒ Sagsbehandler fra Jobcenteret				
☒ Støttekontaktperson				
☒ Medarb. på bosted				
☒ Kontaktperson i distriktpsikiatrien				
☒ Retspsykiatrisk team				
☒ Medarbejder i somatikken				
☒ Medarb. på afsnit				

KKR SJÆLLAND REGION SJÆLLAND PSYKIATRIEN

☒ Medarbejder i Kriminalforsorgen	____	____	____	____	____
☒ Kontaktperson	____	____	____	____	____

Tilføj

Koordinationsmødet

Dato for koordinationsmødet:	Klik og vælg en dato
Tilstede:	____
Afbud:	____

Psykisk lidelse:	____
Misbrug:	____

Angiv kendetegn ved psykisk lidelse og hvad misbruget består i, hvis der er en diagnose noteres den

Kort aktuel status inkl. ønsker og behov for støtte og behandling:	____

Relevant kort beskrivelse af borgers aktuelle situation: Basale rammer (eksempelvis bolig, økonomi, familie, netværk, beskæftigelse), aktuelt om den psykiske sygdom, aktuelt om misbruget (eksempelvis stoffets funktion), relevant viden fra andre planer

Det er vigtigt at inddrage borgers ønsker (ft. fremtiden (familie, netværk, bolig, uddannelse, beskæftigelse m.m.))

Konkrete indsatser

Titel på indsats(er):	Beskrivelse af mål og indsats inkl. tidsplan:	Ansvarlig:
☐ Vis alle		
☒ Indsats	____	____
☒ Indsats	____	____
☒ Indsats	____	____

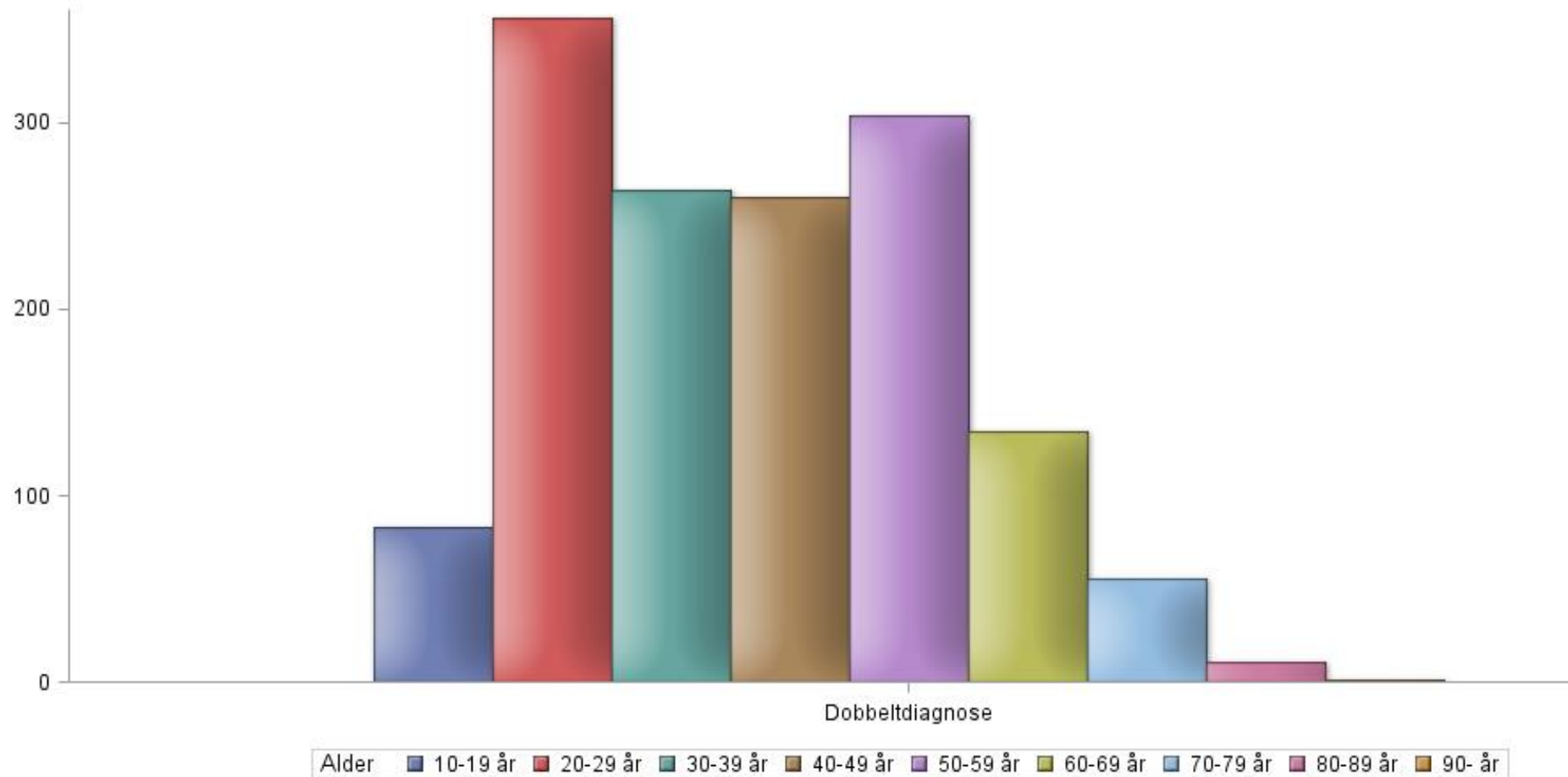
Tilføj

KKR SJÆLLAND REGION SJÆLLAND PSYKIATRIEN

Dato for næste koordinationsmøde:	____	Sted:	____
Plan godkendt af borger:	____ Ja/Nej (vælg)		
Referent:	____		

Unikke patienter med dobbeltdiagnose og fremmøde i Psykiatrien, Region Sjælland i løbet af 2018. (N=1.452).

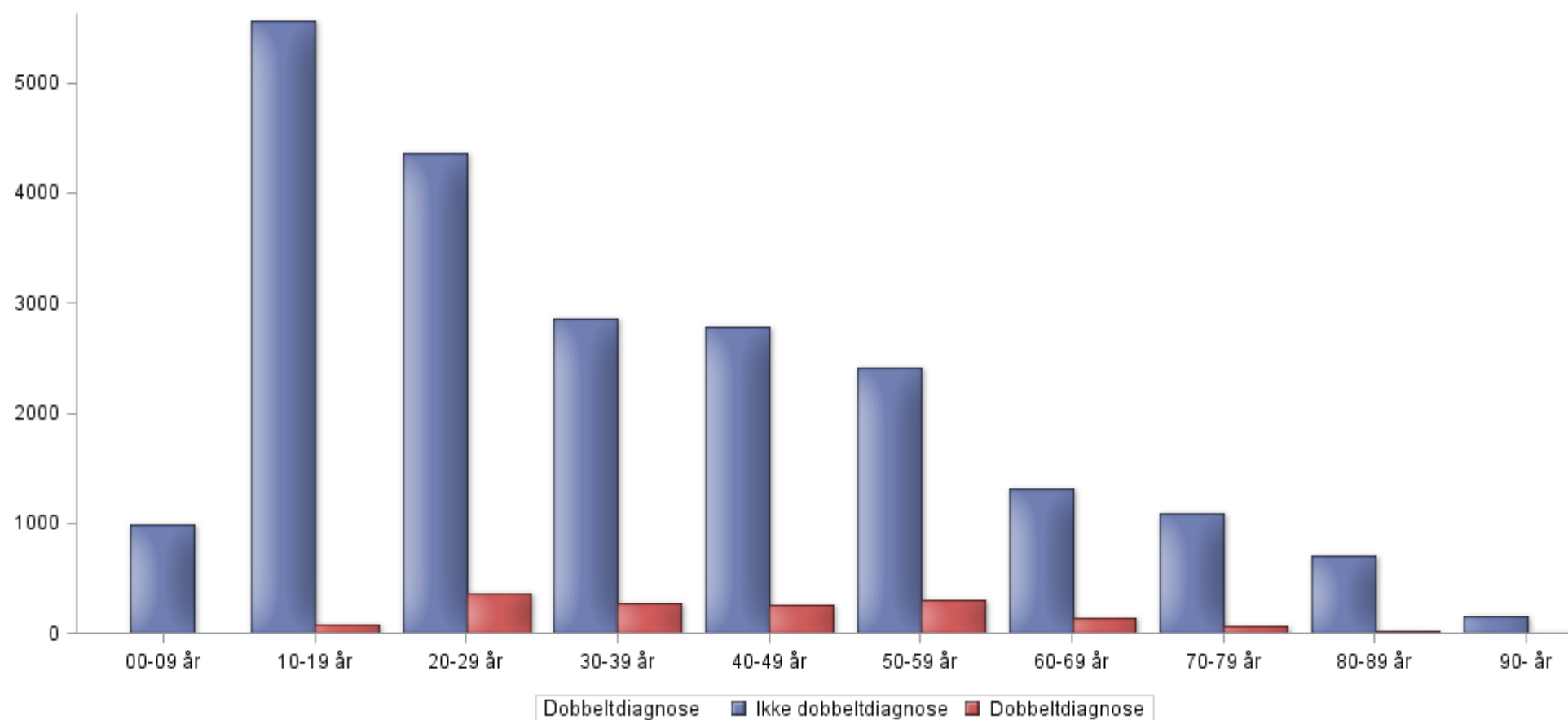
Antal unikke personer med åben kontakt

Unikke patienter med dobbeltdiagnose fordelt på aldersgrupper – 2018

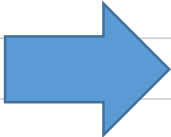
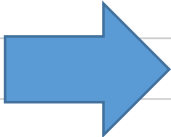
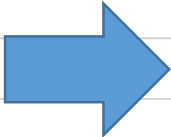
$N=1.452/22.612 = 6,4\%$

Antal unikke personer med åben kontakt

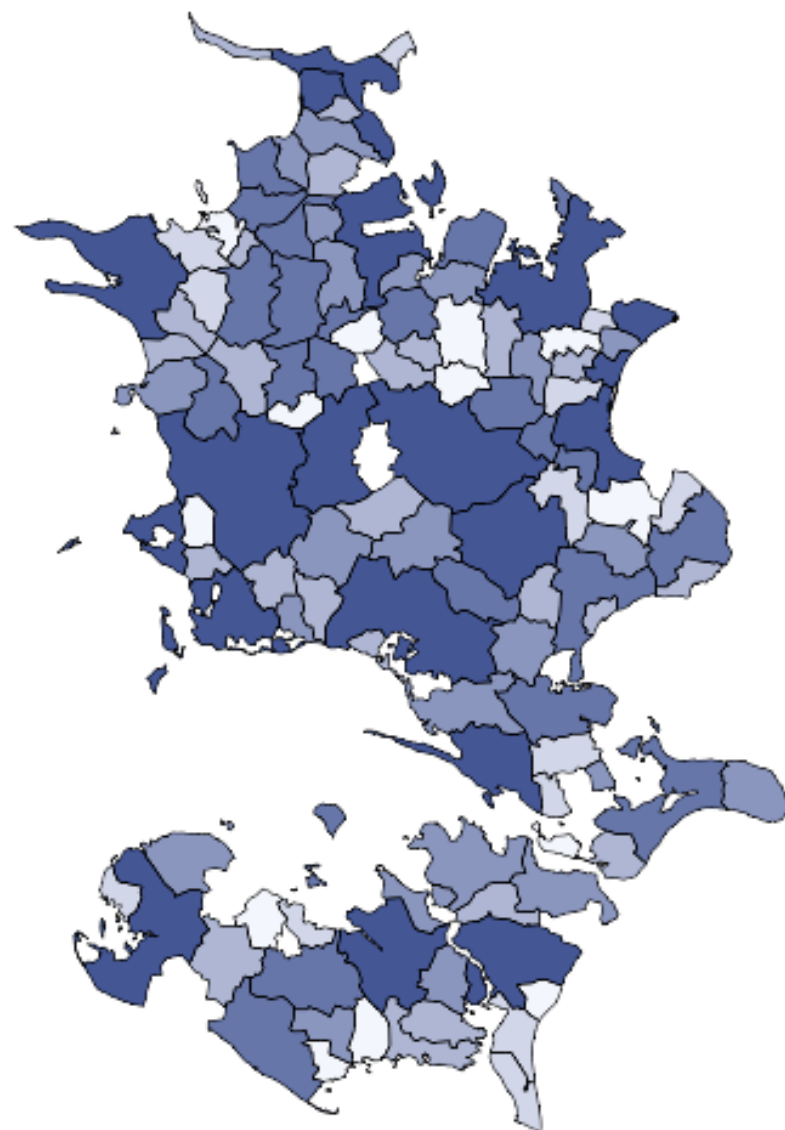
Unikke patienter med dobbeltdiagnose og fremmøde i 2018

N=1.452

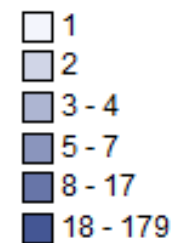
Dobeltdiagnose	Diagnosegruppe	Antal unikke personer med åben kontakt
Dobeltdiagnose	Andre	46
	DF00-DF09 Organiske inklusive symptomatiske psykiske lidelser	41
	DF10-DF19 Psykiske lidelser og adfærdsmæssige forstyrrelser forårsaget af brug af psykoaktive stoffer	346
	DF20-DF29 Skizofreni, skizotypisk sindslidelse, paranoide psykoser, akutte og forbigående psykoser samt skizoaffektive psykoser	492
	DF30-DF39 Affektive sindslidelser	176
	DF40-DF48 Nervøse og stress-relaterede tilstande samt tilstande med psykisk betingede legemlige symptomer	232
	DF50-DF59 Adfærdssændringer forbundet med fysiologiske forstyrrelser og fysiske faktorer	5
	DF60-DF69 Forstyrrelser i personlighedsstruktur og adfærd i voksenalderen	132
	DF70-DF79 Mental retardering	18
	DF80-DF89 Psykiske udviklingsforstyrrelser	8
	DF90-DF98 Adfærds- og følelsesmæssige forstyrrelser sædvanligvis opstået i barndom eller adolescens	81
	DF99 Ikke nærmere specificerede psykiske lidelser	3
	DZ Faktorer af betydning for sundhedstilstand	90
Samlet		1.452

Unikke patienter med dobbeltdiagnose og fremmøde i 2018

N=1.452

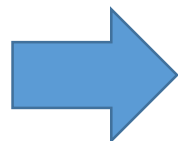
Antal unikke personer med åben kontakt

Unikke patienter i 2018 med diagnoserne DF10-19 svarende til 3,8% af alle årets patienter (N=851/22.612)

Afdeling	Antal unikke personer med åben kontakt
Psykiatrien Øst	239
Psykiatrien Vest	302
Psykiatrien Syd	292
Retspsykiatri	6
Psykiatriens Visitation	2
Afdeling for Specialfunktioner	34
Børne- og Ungepsykiatri	10
Samlet	851

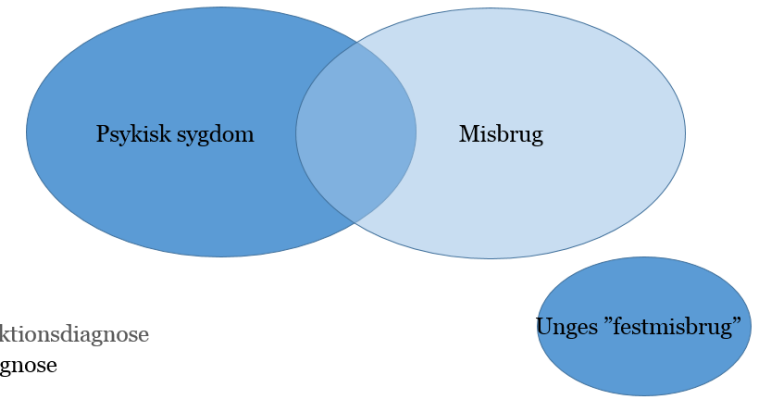
Unikke patienter i børne- og ungdomspsykiatrien i 2018

Antal unikke patienter	5.734	
Med dobbeltdiagnoser	57	1,0 %
Med misbrugsdiagnoser	11	0,2 %

Hvad med de helt unge?

- Bliver de unges misbrug erkendt?
- Får de tilstrækkelig hjælp i misbrugscentrene eller andre steder?
- Bliver unge misbrugere henvist til psykiatrien – og afvist?
- Opfatter psykiatrien misbruget som en kerneproblematik?
- Formår kommune og region at skabe en tværsektoriel koordinerende indsatsplan?
- Bør Psykiatrien tilbyde mere og bedre specialiseret rådgivning/behandling?

Dobbeltdiagnose

Psykiatrisk aktionsdiagnose
• Bi-diagnose